Impact

Dekolonisatie binnen het Amsterdamse onderwijs

lange termijn

LT1: Bij alle onderwijsinstellingen is in alle lagen sprake van een diverse afspiegeling van de Amsterdamse bevolking, wat bijdraagt aan kansengelijkheid en inclusie.

LT2: Alle kinderen en jongeren hebben gelijke kansen in het Amsterdamse onderwijs ongeacht zaken als huidskleur en culturele achtergrond.

LT3: Amsterdamse onderwijsaanbieders hebben een inclusieve leeromgevingen met meerstemmig en niet-eurocentrisch lesmateriaal dat vrij is van stereotyperingen van zaken als huidskleur en culturele identiteit.

middellange termijn

MT1: Onderwijsinstellingen voeren actief beleid om diversiteit en representatie te bevorderen (wat bijdraagt aan kansengelijkheid en inclusie.)

MT2: Onderwijsprofessionals hebben voldoende kennis over kansengelijkheid en het koloniaal verleden, de erfenissen en doorwerkingen daarvan en hebben de pedagogische-didactische vaardigheden om die kennis in hun lessen en begeleiding van studenten en scholieren toe te passen.

MT3: Alle onderwijsaanbieders hebben toegang tot meerstemmige en niet-eurocentrische lesmaterialen en -middelen die vrij zijn van stereotyperingen van zaken als huidskleur en culturele identiteit.

korte termijn

KT1: Er is bij Amsterdamse onderwijsinstellingen bewustzijn en draagvlak om beleid te ontwikkelen ter bevordering van diverse representatie (wat bijdraagt aan kansengelijkheid en inclusie.)

KT2: Onderwijsprofessionals zijn bewust over de gevolgen van eigen (onbewuste) vooroordelen en hun pedagogisch-didactische rol in de bestendiging van kansenongelijkheid en doorwerking van het koloniaal verleden in het onderwijs.

KT3: Er is bij onderwijsaanbieders kennis over en draagvlak voor meerstemmigheid en niet-eurocentrische perspectieven in lesmateriaal en -middelen om inclusie in het onderwijs te realiseren.

activiteiten

A-KT1: Draagvlak creëren bij onderwijsinstellingen ter bewustwording van het belang van representatie in alle lagen ten behoeve van diversiteit kansengelijkheid, en inclusie in het onderwijs.

- Bewustwording via online content en communicatie (Zetje in)
- Bewustwording via gespreksavonden en meetups (Pakhuis de Zwijger)

A-KT2: Train-de-(toekomstige) professional trainingen over bewustwording van en omgang met (onbewuste) vooroordelen en pedagogisch-didactische vaardigheden om les te geven over koloniaal verleden en de doorwerking ervan (met aandacht voor anti-zwart racisme, eurocentrisme en stereotyperingen).

- Gericht op Pabo (NWB).
- Gericht op professionals (IZI & Fawaka).

A-KT3: DOE website ontwikkelen en onderhouden voor:

- een centrale database voor onderwijsaanbieders met niet-eurocentrische lesmaterialen en -middelen vrij van stereotyperingen van zaken als huidskleur en culturele identiteit. (Zetje In)
- Lancering van platform met aanbieders (van materiaal) en onderwijsinstellingen als doelgroep om database onder de aandacht te brengen. (NWB & PdZ)
- Bouwen website, graphic design, onderhoud, backoffice. (Zetje In)

THEORY OF CHANGE

Dekolonisatie Onderwijs Expertiseplatform

INHOUD

Probleemanalyse en omschrijving van aannames over verbanden tussen doelen en activiteiten 2

- Het project 2
- Het probleem van het gebrek aan diverse representatie 2
- Het probleem van kansenongelijkheid 2
- Het probleem van het gebrek aan meerstemmigheid 2
- Verwevenheid met sociaaleconomische ongelijkheid 3
- Aannames van de alliantie 3

Visie van de alliantie op de bestuurlijke prioriteit 5

- Onderwijsdekolonisatie: impact 5
- Diversiteit, kansengelijkheid en inclusie: lange termijn 5
- Kennisvergroting en bewustwording: tussentijdse veranderingen 5
- Beoogde resultaten binnen de bestuurlijke prioriteit 6

Tussentijdse doelen in relatie tot bestuurlijke prioriteiten 8

- Bestuurlijke prioriteit 8
- Tussentijdse doelen in relatie tot bestuurlijke prioriteiten 8

Verband tussen de stappen en de doelen in de ToC 11

- Lange termijn verandering 11
- Middellange termijn verandering 11
- Korte termijn verandering 11

Output en outcome meten 13

Risicoanalyse met betrekking tot het behalen van tussentijdse doelen en de bestuurlijke prioriteit 15

- Interne risico's (zwaktes) bij de uitvoering van DOE 15
- Externe risico’s (bedreigingen) voor de uitvoering van DOE 16

Probleemanalyse en omschrijving van aannames over verbanden tussen doelen en activiteiten

Het project

Dekolonisatie Onderwijs Expertiseplatform (DOE) maakt Amsterdamse onderwijsaanbieders wegwijs in het brede aanbod van middelen, diensten en kennis over onderwijsdekolonisatie. DOE maakt de weg naar kansengelijkheid en inclusie[1] in het onderwijs toegankelijker voor docenten en schoolbesturen door het brede aanbod centraal toegankelijk te maken en te verbinden met het onderwijs. Het idee is dat er op de langere termijn een duurzame infrastructuur van kennisdeling over onderwijsdekolonisatie tussen onderwijsaanbieders, experts en wetenschap ontstaat vanuit het platform, waardoor dekolonisatie van onderwijs een realiteit wordt.

Het probleem van het gebrek aan diverse representatie

In de afgelopen jaren is er steeds meer discussie ontstaan over (on)gelijkwaardigheid in de Nederlandse samenleving. Amsterdam is hier een belangrijke spil, aangezien het als hoofdstad een enorme diversiteit aan mensen kent. Het is echter duidelijk geworden dat de grote diversiteit die de stad kent niet direct leidt tot meer inclusie en gelijkwaardige behandeling van elke Amsterdammer (van de Werfhorst & Van Hest, 2019). Aan deze ongelijkwaardige behandeling ligt systematische en institutionele ongelijkheid ten grondslag, die onder andere gegrond is in het koloniale verleden. Een van de effecten van het koloniale verleden is dat er bepaalde stereotyperingen ontstaan zijn over mensen van kleur / met een migratieachtergrond (Nederveen, 1990). Hoewel er historisch gezien veranderingen plaats hebben gevonden op het gebied van representatie, is het koloniale verleden niet afgesloten. Dat het koloniale verleden nog steeds een rol speelt wordt ook duidelijk in de behandeling van mensen met een (niet-westerse) migratieachtergrond.

Het probleem van kansenongelijkheid

De problematiek rondom ongelijkheid en uitsluiting, manifesteert zich onder andere in racisme en discriminatie richting mensen van kleur (onder wie mensen met een niet-westerse migratieachtergrond). Dit komt duidelijk naar voren in de huidige staat van het Amsterdamse onderwijssysteem. Zo blijkt dat kinderen met een migratieachtergrond systematisch onder geadviseerd worden (Felten, Broekroelofs, van de Kamp, 2020). Dit leidt ertoe dat kinderen geen gelijke kansen krijgen en veel kinderen met een migratieachtergrond extra werk moeten verzetten om tot dezelfde mogelijkheden te komen – als dit al mogelijk is. Daarnaast heeft het ook persoonlijk gevolgen: onder niveau werken zorgt voor frustratie en heeft effect op het zelfvertrouwen (Felten, Broekroelofs, van de Kamp, 2020). Aan deze ongelijke behandeling in het onderwijs liggen onbewuste vooroordelen over huidskleur en culturele achtergronden ten grondslag.

Het probleem van het gebrek aan meerstemmigheid

Soortgelijke stereotyperingen op basis van huidskleur en culturele identiteit werken nog steeds door in de huidige samenleving. Dit blijkt onder andere uit de leermethoden van het Nederlandse onderwijs. De omgang met het koloniale verleden in leermethoden is gegrond in een eurocentrisch narratief (Weiner, 2014), waarbij weinig ruimte bestaat voor het behandelen van racistische ideologieën die inherent aanwezig zijn in het koloniale verleden. Dit maakt een inclusieve benadering van het koloniale verleden moeizaam en problematiseert tevens de

[1] In deze aanvraag verwijst deze alliantie primair naar kansengelijkheid, inclusie en diversiteit met betrekking tot huidskleur / culturele achtergrond / niet-westerse migratieachtergrond.

behandeling van het koloniale verleden in het heden. Ook zorgt dit narratief voor een vertekend beeld van de geschiedenis, waarin onderdrukking en uitbuiting van andere 'raciale' en culturele groepen gebagatelliseerd wordt. Het eurocentrische karakter van het geschiedenisonderwijs staat daarnaast een inclusief en meerstemmig onderwijs in de weg. De eenstemmigheid van het huidige onderwijs zorgt voor een beperkte visie op het verleden, waar veel kinderen met een migratieachtergrond zich niet in gerepresenteerd voelen.

Verwevenheid met sociaaleconomische ongelijkheid

De ongelijkheid binnen Amsterdam toont zich ook in de segregatie tussen en binnen scholen. Hoewel etnische segregatie over de gehele linie in Amsterdam afneemt, is dat niet het geval op het gebied van scholen (Boterman, 2019). Behalve dat segregatie op basis van etniciteit en culturele identiteit plaatsvindt, is het verbonden met sociaaleconomische status en het opleidingsniveau van ouders (cijfers van Gemeente Amsterdam). Veel witte ouders sturen hun kinderen niet naar de scholen in de buurten waar zij wonen – mede door gentrificatie zijn veel buurten een stuk gemengder geworden – maar naar scholen in 'witte buurten', waarbij met name stadsdeel Zuid grote populariteit kent. Hierdoor ontstaan ook wel 'elitescholen'. De termen 'niet-gemengde' en 'gemengde' scholen bevestigen dit beeld. Hierbij worden niet-gemengde scholen vaak van hogere kwaliteit geacht, terwijl gemengde scholen vaak een problematisch karakter toegekend krijgen.

Aannames van de alliantie

Onze visie op een inclusieve en gelijkwaardige toekomst van het Amsterdamse onderwijs is gebaseerd op de overtuiging dat de doorwerkingen van het koloniale verleden aangepakt dienen te worden. Dit geldt op het gebied van segregatie, het lesmateriaal op scholen en de momenteel ongelijkwaardige behandeling van Amsterdamse scholieren en studenten. Amsterdammers scholieren zouden ongeacht huidskleur en culturele achtergrond toegang moeten hebben tot dezelfde mogelijkheden. De onbewuste vooroordelen die aan deze ongelijke behandeling ten grondslag liggen, kunnen door middel van trainingen gereduceerd worden.

Draagvlak

Er is steeds groter draagvlak voor een verbreding van het (historisch) onderwijs, wat ook blijkt uit de in de Tweede Kamer aangenomen motie gebaseerd op de petitie van Zet je In (burgerinitiatief 'Racisme moet verplicht behandeld worden op school') en het Amsterdams Akkoord Hoger Onderwijs (AAHO). Er is echter een versnipperd aanbod en er zou meer samenwerking kunnen ontstaan. Er is daarnaast geen gecentraliseerd punt waar scholen en onderwijsinstellingen naar toe kunnen om zich te laten informeren en adviseren over de invulling van deze verplichting. Volgens het SLO is er weinig zicht op de wijze waarop en de mate waarin de thematiek van het slavernijverleden aan de orde komt in scholen en klassen. Borging in de kerndoelen zou voldoende moeten zijn omdat de thematiek van daaruit zijn weg vindt in de methodes. Echter er zijn ook belemmeringen, zoals terughoudendheid om de materie rond het slavernijverleden te onderwijzen of te doceren. Een andere reden is dat niet al het aanbod op een plek terug te vinden is.

Pedagogisch-didactische vaardigheden noodzakelijk voor overdragen van kennis

Kennis en bewustwording van de eigen vooroordelen en de wijze waarop dit verbonden is met het koloniale verleden, zijn belangrijke pijlers voor positieve verandering. Hierbij is een nieuwe benadering van het koloniale verleden op scholen van groot belang, waarbij de doorwerkingen van dit verleden speciale aandacht verdienen. Hiervoor zullen echter ook specifieke pedagogisch-didactische vaardigheden met betrekking tot dit verleden aangeleerd moeten worden. Schadelijke stereotyperingen op basis van huidskleur en culturele achtergrond, zoals die hedendaags voorkomen in lesmateriaal, dienen te verdwijnen.

Belang van inclusie van verschillende perspectieven
Een gelijkwaardig onderwijssysteem voor alle Amsterdammers creëren, heeft zowel betrekking op het lesmateriaal, als op andere zaken in alle lagen van de Amsterdamse onderwijsinstellingen. Via inclusie van verschillende perspectieven ontstaat er de ruimte voor meerstemmigheid in het onderwijs, wat een verbreding van de perspectieven op het verleden en de doorwerkingen ervan op het heden betekent. De meerstemmigheid in het onderwijs zal voor een groot deel van de Amsterdamse scholieren en studenten bijdragen aan positieve identiteitsvorming, doordat er meer herkenning en erkenning ontstaat voor de grote diversiteit aan geschiedenissen en dus de verscheidenheid aan ervaringen onder Amsterdammers.

Representatie is nodig voor verandering
Kennis en bewustwording van deze kwesties binnen onderwijsinstellingen zullen tevens leiden tot de ambitie om verandering te bewerkstelligen. Hierbij is het belangrijk dat onderwijsinstellingen ook van binnenuit willen veranderen, onder andere door een meer diverse samenstelling van leerkrachten, lesmateriaal en leerlingen. Diversiteit in representatie binnen onderwijsinstellingen is daarnaast van belang omdat het scholieren en studenten van kleur duidelijk maakt dat zij zelf ook zulke posities zouden kunnen vervullen. Zoals de Afro-Amerikaanse kinderrechtenactiviste Marian Wright Edelman zei: ‘you can’t be what you can’t see.’ Het is voor jonge Amsterdammers van kleur van belang om te zien dat mensen met soortgelijke achtergronden in belangrijke en leidinggevende posities terecht komen. Niet alleen om meer begrip te krijgen voor de eigen ervaring, maar ook om te geloven in de eigen capaciteiten en toekomst. Om het Amsterdamse onderwijssysteem werkelijk te dekoloniseren, zullen in alle lagen van het onderwijs een diversiteit aan mensen gerepresenteerd moeten zijn.

Visie van de alliantie op de bestuurlijke prioriteit

Onderwijsdekolonisatie: impact

De impact die de alliantie wil realiseren is *dekolonisatie* van het Amsterdamse onderwijs, zoals gedefinieerd in de Theory of Change. Dekolonisatie is het maatschappelijke project dat de huidige structurele en institutionele ongelijkheid in onze samenleving ten gevolge van onze koloniale geschiedenis bestrijdt en vervangt door rechtvaardige instituties, systemen en praktijken die gelijkwaardigheid bevorderen. DOE richt zich daarom op de effecten van het koloniale verleden in het onderwijs:

1) segregatie op basis van huidskleur en culturele achtergrond in alle lagen van het onderwijs, waardoor de diversiteit van de Amsterdamse bevolking niet gerepresenteerd is binnen de onderwijsinstellingen;
2) kansenongelijkheid voor scholieren en studenten met een migratieachtergrond omdat docenten handelen en oordelen naar onbewuste vooroordelen over zaken als huidskleur en culturele achtergrond;
3) het lesmateriaal en de leeromgeving binnen onderwijsinstellingen sluiten scholieren en studenten met een migratieachtergrond uit en voeden eurocentrische perspectieven die stereotyperingen op basis van huidskleur en culturele achtergrond reproduceren.

Vanuit het perspectief van de alliantie vormen bovenstaande verschijnselen de doorwerking van het koloniale verleden zoals benoemd in de bestuurlijke prioriteit van de gemeente: ‘Koloniaal verleden en doorwerking: hieronder wordt verstaan het vergroten van kennis van Amsterdammers over hoe de koloniale geschiedenis effect heeft op/doorwerkt in het dagelijks leven van Amsterdammers.’ De Theory of Change richt zich op de korte- en middellange termijn op bewustwording en kennisvergroting[2] over deze effecten, en op de lange termijn op de realisatie van de sociale verandering als gevolg van bewustwording en kennisvergroting.

Diversiteit, kansengelijkheid en inclusie: lange termijn

Het doel is dat kennisvergroting over het koloniale verleden en de effecten ervan op het onderwijs wordt omgezet naar plannen en actie om de beoogde impact – de dekolonisatie van het Amsterdamse onderwijs – te realiseren. Om die impact te realiseren moeten volgens de alliantie de volgende langetermijnveranderingen plaatsvinden:

1) Bij alle onderwijsinstellingen is in alle lagen sprake van een diverse afspiegeling van de Amsterdamse bevolking, wat bijdraagt aan kansengelijkheid en inclusie. [LT1]
2) Alle kinderen en jongeren hebben gelijke kansen in het Amsterdamse onderwijs ongeacht zaken als huidskleur en culturele achtergrond. [LT2]
3) Amsterdamse onderwijsaanbieders hebben een inclusieve leeromgevingen met meerstemmig en niet-eurocentrisch lesmateriaal dat vrij is van stereotyperingen van zaken als huidskleur en culturele identiteit. [LT3]

Kennisvergroting en bewustwording: tussentijdse veranderingen

De Theory of Change zinspeelt op bewustwording en kennisvergroting over het koloniale verleden en de doorwerking ervan in het dagelijks leven van Amsterdammers op zowel de korte als middellange termijn. Op de korte termijn bij de docenten en onderwijsaanbieders, en op de middellange termijn op scholieren en docenten.

Middellange termijn

[2] Vanuit het perspectief van de alliantie zijn kennisvergroting en bewustwording met elkaar verbonden. Wie namelijk meer kennis krijgt over de doorwerking (zoals hier omschreven), die wordt ook bewuster. Het eerste is een wat meer passieve ‘neutrale’ omschrijving van leren, het tweede duidt op een actievere vorm van kennis vergaren die het wereldbeeld beïnvloedt.

Op de middellange termijn is de beoogde verandering dat onderwijsaanbieders en docenten beschikken over de kennis, vaardigheden en middelen om zelf bij te dragen aan kennisvergroting en bewustwording onder Amsterdammers, in dit geval de scholieren en studenten. Dit gaat bijvoorbeeld om het hebben van de pedagogisch-didactische skills voor docenten om te onderwijzen over het koloniale verleden, maar ook over het beschikken van lesmateriaal dat op meerstemmige en inclusieve wijze het koloniale verleden en de doorwerking ervan in de samenleving behandelt. Omdat beleidsvoorschriften van onderwijsinstellingen mogelijkheden scheppen om diversiteit, inclusie en kansengelijkheid actief na te streven, is de implementatie van dit beleid ook een beoogde middellange termijn verandering.

Korte termijn
Om tot het punt te komen dat die docenten en onderwijsaanbieders beschikken over de kennis, vaardigheden en middelen, is het eerst nodig de korte termijn veranderingen te realiseren. Deze zijn gericht op de kennisvergroting en draagvlakcreatie bij docenten en onderwijsaanbieders. Het gaat hier dan om bewustwording over het belang van diversiteit, maar ook over het bestaan van onbewuste vooroordelen en de effecten daarvan op de kansen van scholieren en studenten. Kennisvergroting over de effecten van eurocentrisme in het onderwijsmateriaal hoort daar ook bij. Wanneer de kennis en de bewustwording aanwezig is bij deze docenten, geloven wij dat de motivatie kan ontstaan om sociale verandering in te zetten.

Beoogde resultaten binnen de bestuurlijke prioriteit

De gemeente denkt bij de bestuurlijke prioriteit ‘Koloniaal verleden en doorwerking’ aan de volgende resultaten:

- Zichtbaar maken hoe de koloniale geschiedenis doorwerkt in het heden en in de levens van de Amsterdammers.
- Bijdragen aan identiteitsvorming en empowerment.
- De verbinding leggen met educatie.
- Nieuwe verhalen over het erfgoed uit het koloniale verleden.

Hieronder volgt de specifieke duiding van de visie van de alliantie op deze resultaten in relatie tot de Theory of Change.

Zichtbaar maken van doorwerking koloniale geschiedenis
Een van de belangrijkste motivaties om DOE op te zetten, is om alle kennis en expertise die er beschikbaar is over het koloniale verleden en de doorwerking ervan in het Amsterdamse onderwijs te bundelen en centraal toegankelijk te maken. Er is namelijk geen centrale overzichtelijke plek voor het rijke, maar ook versnipperde aanbod. Door alles toegankelijk, makkelijk vindbaar en overzichtelijk aan te bieden, maken we zichtbaar hoe de koloniale geschiedenis doorwerkt. Tegelijkertijd vormt het zichtbaar maken ook een belangrijk onderdeel bij het bewust maken van onderwijsaanbieders en docenten, wat we op de korte termijn willen te realiseren.

Bijdragen aan identiteitsvorming en empowerment
Identiteitsvorming en empowerment in de context van het koloniale verleden en de doorwerking ervan, vallen onder andere te behalen via representatie, diversiteit en meerstemmigheid. Scholieren en studenten met een migratieachtergrond profiteren ervan als zij zichzelf terugzien in alle lagen van de onderwijsinstellingen. Empowerment gebeurt ook tijdens de les, wanneer ook niet-eurocentrische perspectieven in de lesstof als relevant behandeld worden. De lange termijn doelen gericht op diversiteit in onderwijsinstellingen, op

kansengelijkheid (LT2) en op inclusieve leeromgevingen en meerstemmigheid in lesmateriaal (LT3) dragen daarom elk bij aan identiteitsvorming en empowerment.

De verbinding leggen met educatie
Educatie is het domein waarin DOE opereert. Vanuit de alliantie bestaat de overtuiging dat verandering begint bij educatie, bij de jonge generaties. Dit is ook terug te zien in de track records van de deelnemende organisaties. Op school leren kinderen en jongeren over de maatschappij, leren zij sociale vaardigheden en krijgen zij kansen toebedeeld voor hun toekomst. Daarom is het van uiterst belang dat het onderwijs zo inclusief en gelijkwaardig mogelijk is en dat scholieren en studenten leren over het koloniale verleden en de effecten ervan op het dagelijkse leven.

Nieuwe verhalen over het erfgoed uit het koloniale verleden
Door meerstemmigheid voorop te stellen in het onderwijs, ontstaat er ruimte om te leren over nieuwe verhalen over het erfgoed uit het koloniale verleden. Het koloniale verleden wordt doorgaans vanuit eurocentrisch perspectief onderwezen, waardoor de geschiedenis als eenzijdig wordt overgebracht. In de Theory of Change wordt verandering op dit gebied gerealiseerd op de lange termijn (LT3), via verandering op de middellange termijn (MT3) en de korte termijn (KT3).

Tussentijdse doelen in relatie tot bestuurlijke prioriteiten

Bestuurlijke prioriteit

Koloniaal verleden en het doorwerken daarvan. Het vergroten van kennis van Amsterdammers over hoe de koloniale geschiedenis effect heeft op/doorwerkt in het dagelijks leven van Amsterdammers.

Resultaten van koloniaal verleden en doorwerking:

1. Zichtbaar maken hoe de koloniale geschiedenis doorwerkt in het heden en in de levens van Amsterdammers.
2. Bijdragen aan identiteitsvorming en empowerment.
3. De verbinding leggen met educatie.
4. Nieuwe verhalen over het erfgoed uit het koloniale verleden.

Tussentijdse doelen in relatie tot bestuurlijke prioriteiten

MT1: Onderwijsinstellingen voeren actief beleid om diversiteit en representatie te bevorderen (wat bijdraagt aan kansengelijkheid en inclusie.)

Het koloniale verleden werkt nog steeds door in het Amsterdamse onderwijssysteem. Dit is zichtbaar in de mate van segregatie binnen het onderwijssysteem. Het kent ook een ‘kwalitatief’ component: ‘niet-gemengde’ scholen worden gezien als kwalitatief sterkere instellingen dan ‘gemengde’ scholen. Onderwijsaanbieders dienen actief beleid te voeren om desegregatie en meer diversiteit in het onderwijssysteem te bewerkstelligen. Diversiteit in het onderwijs is van belang vanwege zowel de empowerende gevolgen van diverse representatie, als het begrip over een verscheidenheid aan ervaringen op basis van diverse identiteiten. Actief beleid vanuit de onderwijsaanbieders leidt tot een bewuste omgang met de gevolgen van het koloniale verleden in het huidige onderwijssysteem.

MT2: Onderwijsprofessionals hebben voldoende kennis over kansengelijkheid en het koloniaal verleden, de erfenissen en doorwerkingen daarvan en hebben de pedagogische-didactische vaardigheden om die kennis in hun lessen en begeleiding van studenten en scholieren toe te passen.

De invloed van het koloniale verleden op het werk van onderwijsprofessionals is nog altijd merkbaar. Dit blijkt uit (onbewuste) ongelijke behandelingen van witte kinderen en kinderen met een migratieachtergrond, zoals in het geval van ongelijke adviezen. Ook sociaaleconomische achtergrond is hiermee verweven. Aan deze ongelijke behandeling liggen onbewuste vooroordelen ten grondslag die gegrond zijn in de gevolgen van het koloniale verleden. Een gelijke behandeling van alle scholieren en studenten is van groot belang, om uiteindelijk tot gelijke kansen voor iedereen te komen. Door docenten te trainen in het herkennen van en de omgang met hun eigen vooroordelen, wordt het mogelijk om scholieren en studenten op gelijke wijze te behandelen. Een gelijke behandeling heeft empowerende effecten op scholieren en studenten: het zorgt voor zelfvertrouwen en gelijke kansen tot zelfontplooiing.

Pedagogisch-didactische skills zijn noodzakelijk om het onderwijs op fundamenteel niveau te dekoloniseren. Het koloniale verleden kan een spannend en complex onderwerp zijn om les over te geven. Ook doordat het koloniale verleden doorwerkt in het heden. Docenten worden getraind in de pedagogische-didactische vaardigheden die benodigd zijn om op inclusieve en niet-eurocentrische wijze te onderwijzen over het koloniale verleden. Hierdoor wordt er ruimte gecreëerd voor nieuwe en diverse perspectieven op het koloniale verleden, waar scholieren en studenten met migratie-achtergronden zichzelf ook in terug

herkennen. Deze (h)erkenning draagt bij aan gelijkwaardige identiteitsvorming en het empowerende besef dat iedereen onderdeel is van de geschiedenis.

MT3: Alle onderwijsaanbieders hebben toegang tot meerstemmige en niet-eurocentrische lesmaterialen en -middelen die vrij zijn van stereotyperingen van zaken als huidskleur en culturele identiteit.
In Nederland is er nog steeds lesmateriaal waarin schadelijke stereotyperingen van huidskleur en culturele identiteit staan, zoals het afbeelden van zwarte mensen als gevaarlijk en agressief en witte mensen als onschuldig en slachtoffer. Amsterdamse onderwijsaanbieders moeten toegang hebben tot lesmateriaal waarin representaties van mensen vrij zijn van zulke stereotyperingen. Dit lesmateriaal dient ook meerstemmig te zijn, zodat er niet één – eurocentrisch – perspectief bestaat van waaruit het lesmateriaal wordt benaderd. Dit is bovendien van groot belang bij het onderwijs over het koloniaal verleden en aanverwante onderwerpen. Het gebruik maken van passend en kwalitatief meerstemmig lesmateriaal en -middelen zorgt voor een groeiende brede kennis onder Amsterdammers over het koloniale verleden en de doorwerkingen ervan.

KT1: Er is bij Amsterdamse onderwijsinstellingen bewustzijn en draagvlak om beleid te ontwikkelen ter bevordering van diverse representatie (wat bijdraagt aan kansengelijkheid en inclusie.)
Om het onderwijs op fundamenteel niveau te dekoloniseren door divers, inclusief en gelijkwaardig onderwijs voor alle Amsterdamse scholieren en studenten bieden, is het van belang dat onderwijsaanbieders de ambitie hebben om diverse representatie in alle lagen te bewerkstelligen. Deze ambitie kan enkel ontstaan als Amsterdamse onderwijsaanbieders bewust zijn van de belangen van diversiteit in het onderwijs. Het is een belangrijke stap naar een onderwijssysteem waarin alle scholieren en studenten gelijkwaardig worden behandeld. Het bewust worden van deze belangen onder onderwijsaanbieders betekent ook een bewuste benadering van het koloniale verleden en de doorwerkingen ervan in het heden.

KT2: Onderwijsprofessionals zijn bewust over de gevolgen van eigen (onbewuste) vooroordelen en hun pedagogisch-didactische rol in de bestendiging van kansenongelijkheid en doorwerking van het koloniaal verleden in het onderwijs.
Het is voor docenten van belang om bewust te zijn van eigen onbewuste vooroordelen die de omgang met studenten en scholieren met een migratieachtergrond beïnvloedt. Deze vooroordelen zijn een effect van ons koloniale verleden. De bewustwording leidt tot reflectie en vormt de motivatie van gedragsverandering met betrekking tot de eigen onbewuste vooroordelen. Dit resultaat is dus nodig voordat professionals vaardigheden leren om met deze vooroordelen om te gaan en studenten en scholieren een gelijke behandeling te geven. Veel scholieren en studenten ervaren in hun dagelijks leven de negatieve gevolgen van het koloniale verleden. Het onderwerp is voor scholieren en studenten met een migratieachtergrond beladen, juist vanwege de doorwerking ervan. Zij ervaren uitsluiting, stereotypering, discriminatie en racisme. Daarom vergt het ook een specifieke pedagogisch-didactische aanpak die de impact van onderwijs over het koloniale verleden op deze scholieren en studenten in acht neemt. Ervaringen en emoties van scholieren en studenten moeten hierin alle ruimte krijgen.

KT3: Er is bij onderwijsaanbieders kennis over en draagvlak voor meerstemmigheid en niet-eurocentrische perspectieven in lesmateriaal en -middelen om inclusie in het onderwijs te realiseren.
Het koloniale verleden kent een grote diversiteit aan verhalen en meerstemmigheid. Daarom is het belangrijk dat het onderwijs ruimte schept voor verschillende en nieuwe verhalen over het koloniale erfgoed. Het bewustzijn van de empowerende effecten van niet-eurocentrische

perspectieven in lesmateriaal is van fundamenteel belang. Een divers, inclusief en gelijkwaardig onderwijs voor alle Amsterdammers ontstaat met inclusie binnen het lesmateriaal, niet enkel uitgaand van het Nederlandse en Europese perspectief op de geschiedenis. Een meerstemmigheid van perspectieven op de geschiedenis draagt bij aan positieve identiteitsvorming en empowerment van scholieren en studenten met een migratieachtergrond, die zichzelf meer zullen herkennen in een brede variatie aan verhalen. Het is daarvoor van groot belang dat onderwijsaanbieders zich bewust worden van de positieve en empowerende effecten van een niet-eurocentrische perspectieven in lesmateriaal en -middelen.

Verband tussen de stappen en de doelen in de ToC

Per beoogde verandering zijn er een of meerdere stappen die gericht zijn op de realisatie van die verandering.

Lange termijn verandering

De lange termijn veranderingen gaan over het behalen van diversiteit (LT1); het bewerkstelligen van kansengelijkheid (LT2) en het realiseren van meerstemmigheid en inclusie in het lesmateriaal en de leeromgeving (LT3). De stappen naar de korte en middellange termijn veranderingen staan indirect in dienst van deze lange termijn veranderingen. Het is een proces dat zich uitstrekt over vele jaren, maar wat wel meteen kan beginnen met het scheppen van de mogelijkheidsvoorwaarden voor bewustwording. Het ontwikkelen van een platform kan bijdragen aan het opbouwen van relaties tussen de verschillende onderwijsaanbieders die *best practices* met elkaar kunnen uitwisselen. Een concrete stap richting zo'n infrastructuur is al gedaan met het Amsterdams Akkoord Hoger Onderwijs (september 2020) geïnitieerd door o.a. Pakhuis de Zwijger en het Wit Aan Zet Manifest 'Kansenongelijkheid in het onderwijs' gericht op PO en VO.[3] De uitwisseling van kennis en ervaringen wordt dan ook gefaciliteerd door DOE.

Middellange termijn verandering

De middellange termijn veranderingen hebben tot doel dat de onderwijsaanbieders en docenten beschikken over de kennis en vaardigheden om het onderwijs te bieden dat de diversiteit van Amsterdam weerspiegelt, dat kansengelijkheid bevordert en dat een inclusieve en meerstemmige leeromgeving biedt. Een aantal stappen staan in directe dienst van deze doelen. Er moet ten eerste kwalitatieve algemene informatie beschikbaar zijn op het gebied van onderwijsdekolonisatie. Op deze manier wordt het voor onderwijsinstellingen die de kennis en het bewustzijn hebben over de koloniale doorwerking in het onderwijs makkelijker gemaakt om concrete vervolgstappen te nemen. Het niet goed weten welke stappen te kunnen ondernemen, of het beschikken over de juiste middelen, belemmert in het ondernemen van actie. Trainingen voor (toekomstige) onderwijsprofessionals hebben effect op het realiseren van meer kansengelijkheid. Een database met breed aanbod aan kwalitatieve materialen middelen (zoals lespakketten, materiaal, spullen, vieringen) maakt docenten en onderwijsaanbieders wegwijs om meerstemmig onderwijs te bieden in alle schoolvakken, zonder stereotyperingen van huidskleur en culturele identiteit. Een belangrijke functie van DOE is dan ook het bundelen en categoriseren van deze middelen in een centrale online database voor alle onderwijsaanbieders. Zo wordt het inzichtelijk voor scholen wat er allemaal beschikbaar is. Ook kunnen ontwikkelaars hun middelen aan melden aan de database, welke na controle door de redactie van DOE worden toegevoegd.

Korte termijn verandering

De veronderstelling is dat er eerst bewustwording moet zijn over het belang van gespecialiseerde kennis en kunde om onderwijs te dekoloniseren. Daarom wordt er in de eerste plaats een website gebouwd waarop alle middelen, kennis en expertise in Amsterdam ten behoeve van onderwijsdekolonisatie een plek kunnen krijgen. Vanaf deze website en sociale mediakanalen is er online communicatie en nieuws gericht op onderwijsaanbieders. Hiermee kan draagvlak gecreëerd worden voor docenten en onderwijsaanbieders om deskundigheid voorop te stellen bij onderwijsdekolonisatie. Het is ook een manier onderwijsaanbieders verdieping en context te bieden op de verschillende onderwerpen. Daar

[3] In maart 2018 werd het Wit aan Zet-manifest 'Kansengelijkheid in het Onderwijs' ondertekend door verschillende politieke partijen. Ondertussen heeft de Gemeente Amsterdam € 9,2 miljoen uitgetrokken om leerlingen in het Amsterdamse voortgezet onderwijs meer gelijke kansen te geven. Ook is er meegedacht over het nieuwe onderwijscurriculum voor het primair onderwijs (PO) en het voortgezet onderwijs (VO).

worden de programma's en meet-ups voor georganiseerd, zodat stakeholders en experts live in gesprek kunnen gaan met elkaar. Onderzoeken, podcasts, artikelen en andere activiteiten worden dan ook via de website en online kanalen van D.O.E. gedeeld. Tot slot zal er vanuit D.O.E. ook worden ingezet op bewustwording om onderwijsaanbieders aan te sporen om plannen te maken om het onderwijs diverser te maken. Draagvlak creëren is de eerste stap.

Output en outcome meten

Het meten van verandering wordt gemonitord vanuit de penvoerder. De output meten we voornamelijk aan de hand van kwantitatieve data, zoals het aantal aangevraagde en geleverde trainingen, online bereik en reacties, maar ook fysieke aanwezigheid bij evenementen. Outcome meten gebeurt zowel kwalitatief als kwantitatief. Hiervoor gebruiken we bijvoorbeeld vragenlijsten die vooraf aan trainingen en na trainingen worden ingevuld door docenten. Ook willen we bij de lancering van DOE (A-KT3) een vragenlijst laten invullen door deelnemende onderwijsinstellingen en onderwijsprofessionals. Die krijgen tegen het einde van het eerste activiteiten jaar nog een (digitale) vragenlijst om te rapporteren op het gebied van bewustwording en plannen.

A-KT1: Draagvlak creëren bij onderwijsinstellingen ter bewustwording van het belang van representatie in alle lagen ten behoeve van diversiteit kansengelijkheid, en inclusie in het onderwijs.

- **Bewustwording via online content en communicatie**
- **Bewustwording via gespreksavonden en meetups**

De output die hier gemeten wordt is de respons, opkomst en het bereik. Dit kan online zijn, in gedrukte media en tijdens fysieke evenementen. Bij een aantal fysieke evenementen kan gebruik gemaakt worden van vragenlijsten vooraf en achteraf, om bewustzijn bij aanwezigen over deze onderwerpen te peilen.

Outcome is hier te peilen door onderwijsinstellingen en -professionals die DOE volgen (via nieuwsbrief en sociale media) vrijwillig te laten rapporteren middels vragenlijsten. Dit is helaas vrijblijvend en geeft niet een volledig beeld van de staat van bewustwording.

A-KT2: Train-de-(toekomstige) professional trainingen over bewustwording van en omgang met (onbewuste) vooroordelen en pedagogisch-didactische vaardigheden om les te geven over koloniaal verleden en de doorwerking ervan (met aandacht voor anti-zwart racisme, eurocentrisme en stereotyperingen).

- **Gericht op Pabo**
- **Gericht op professionals**

Ook hier is de directe output van de activiteit te meten aan het aantal trainingen en middelen dat via DOE wordt geleverd aan onderwijsinstellingen.

De beoogde outcome is dat (toekomstige) docenten de vaardigheden hebben om met vooroordelen om te gaan en de pedagogisch-didactische tools hebben om te onderwijzen over het koloniale verleden. Dit is meetbaar via zelfrapportage van pabo studenten en docenten. DOE zal daarom ook docenten die via het platform een training hebben aangevraagd een nulmeting te doen en na afronden van de training nog eens te meten. Het uiteindelijke maatschappelijke effect is vooral op de lange termijn te beoordelen aan de hand van schoolresultaten- en adviezen bij kinderen met een migratieachtergrond in klassen met getrainde docenten en niet-getrainde docenten. Op basis van bevindingen uit individuele klassen kunnen geen conclusies worden getrokken, maar trends kunnen wel worden bijgehouden. D.O.E. zal dan ook stimuleren dat onderwijsinstellingen documenteren en rapporteren.

A-MT3bi: Een database ontwikkelen voor alle onderwijsaanbieders bestaande uit meerstemmig lesmateriaal dat vrij is van stereotyperingen van huidskleur en culturele identiteit.

Hier is de output te meten aan de volledigheid van de database. Hoe meer onderwijsaanbieders terecht kunnen in de database, hoe completer. Deze is compleet wanneer er voor elk vak en elke onderwijsaanbieder passend materiaal is dat meerstemmig is en vrij van stereotypen. Door in kaart te brengen wat er allemaal is aan passend materiaal per soort onderwijsaanbieder, wordt het ook duidelijk waar nog ruimte ligt om meer materiaal te ontwikkelen. De database is daarom ook inherent een meetinstrument.

De gewenste outcome is dat scholen gebruik maken van het materiaal. Deze informatie zal via de materiaalaanbieders terecht komen bij D.O.E. Denk bijvoorbeeld aan de optie dat materiaalaanbieders die in de database staan de vraag aan de onderwijsaanbieder stelt of deze via D.O.E. gevonden is.

DOE website ontwikkelen en onderhouden voor:

- **een centrale database voor onderwijsaanbieders met niet-eurocentrische lesmaterialen en -middelen vrij van stereotyperingen van zaken als huidskleur en culturele identiteit.**
- **lancering van platform met aanbieders (van materiaal) en onderwijsinstellingen als doelgroep om database onder de aandacht te brengen.**
- **bouwen website, graphic design, onderhoud, backoffice.**

De outputs van deze activiteit zijn te meten aan de hand van duidelijke indicatoren, zoals het behalen van de gestelde doelen. Het realiseren van een gebruiksvriendelijke website, met grafische vormgeving en opzetten van sociale media kanalen zijn daar voorbeelden van. Een andere output de opzet van een database waarin elke onderwijsaanbieder terecht kan.

De gewenste outcome is dat scholen gebruik maken van het materiaal. Deze informatie zal via de materiaalaanbieders terecht komen bij DOE. Dit willen we doen door materiaal- en middelenverkopers uit de database de vraag te laten stellen aan de onderwijsaanbieder of deze via D.O.E. bij het materiaal terechtgekomen is.

Risicoanalyse met betrekking tot het behalen van tussentijdse doelen en de bestuurlijke prioriteit

Interne risico's (zwaktes) bij de uitvoering van DOE

1) Risico
   Voorop lopen bij sociale verandering en daarin snel schakelen zit in het DNA van organisaties als IZI Solutions, Nederland Wordt Beter en Zetje In. Dit betekent dat politieke en maatschappelijke gebeurtenissen die direct deskundig handelen vergen de volledige aandacht opeisen bij de organisaties, waardoor dus de werkzaamheden voor DOE (gericht op duurzame verandering) urgentie kunnen verliezen.
   Ondervanging
   Dit risico wordt ondervangen doordat er vanuit Nederland Wordt Beter een projectleider wordt aangenomen die zich volledig stort op de continuïteit van DOE. Daarnaast wordt er vanuit elke organisatie in de alliantie een coördinator aangewezen die maandelijks evalueert met de projectleider over de gang van zaken.
2) Risico
   Zetje In heeft nog geen rechtsvorm en wordt geleid door studenten, zij hebben zelf niet de capaciteit om zich voltijd te storten op DOE.
   Ondervanging
   Zetje In zal in het komende kwartaal een stichting worden met een bestuur. Dit bestuur zal zorgvuldig worden samengesteld zodat expertise en ervaring onderdeel worden van de stichting. Ook is Zetje in ervaren geworden in het soort rol dat ze in DOE zullen uitvoeren: communicatie, sociale media en verzamelen van leermiddelen en -materiaal. Zij hebben nu een team van vrijwilligers dat soortgelijke taken voor ze uitvoert, maar bij toekenning van subsidie betaald kan worden waardoor professionalisering mogelijk wordt.
3) Risico
   Door de verschillende niveaus van professionalisering, rechtsvormen en grootschaligheid van de organisaties - Zetje In heeft nog geen rechtsvorm, Nederland Wordt beter draait grotendeels op vrijwilligers, Pakhuis de Zwijger is een hele grote organisatie en IZI en Fawaka zijn geprofessionaliseerde BV's - ontstaat het risico dat er haperingen ontstaan in de uitvoering van de verschillende rollen en taken binnen de alliantie.
   Ondervanging
   Dankzij de hoge mate van professionalisering bij een aantal organisaties is het belangrijk dat kennis en ervaring - langs duidelijke lijnen opgezet door coördinatoren en de projectleiding - door druppelt naar de organisaties die minder lang meedraaien. Zo kan er optimaal geprofiteerd worden van elkaars sterktes. Bovendien hebben deze organisaties in het verleden vaker samen opgetrokken en brengen ze allen eigen expertises op het gebied van onderwijs.
4) Risico
   Er is nog geen uitgewerkt financieel plan voor de periode na de subsidieperiode (juni 2023). Bovendien zijn er (nog) geen activiteiten gepland die het project van de alliantie direct geld kunnen opleveren.
   Ondervanging
   In de eerste fase van DOE is het noodzakelijk dat er draagvlak en bewustwording wordt gecreëerd. Door te onderzoeken waar scholen precies mee te kampen hebben en waar ze voor kunnen betalen, ontstaat de mogelijkheid om een adviserende rol aan te nemen als expertiseplatform. Advies leveren aan onderwijsaanbieders is een van de manieren om geld te verdienen voor DOE. Daarnaast is fondsenwerving een belangrijk gedeelte van het werk van de penvoerder, want alleen met financiering is de continuïteit gewaarborgd.

Externe risico's (bedreigingen) voor de uitvoering van DOE

1) Risico
   Door corona en de maatregelen is het nog altijd onduidelijk wanneer fysieke evenementen kunnen plaatsvinden en in welke vorm dat mogelijk zou zijn.
   Ondervanging
   Pakhuis de Zwijger is zeer ervaren en kundig met het ontwikkelen van interactieve online programma's. Daarom vertrouwt de alliantie vol op de kracht van de faciliterende kwaliteiten van Pakhuis met betrekking tot online streaming en deelname.
2) Risico
   Er is nog geen duidelijk inzicht in hoeveel aanbieders van lesmateriaal- en middelen voor onderwijsdekolonisatie die interesse hebben om op een platform vindbaar te zijn.
   Ondervanging
   De deelnemende partijen in de alliantie hebben zelf ook lespakketten en -middelen ontwikkeld of zijn middelen aan het ontwikkelen die een plek kunnen krijgen in de database. Als er al een aantal middelen in de database te vinden zijn, hoeven andere ontwikkelaars niet de eerste te zijn. Een van de eerste stappen in het samenstellen van de database is uiteraard het inventariseren van de bereidwilligheid. In samenspraak met de ontwikkelaars kunnen bepaalde keuzes gemaakt worden om de database te ontwikkelen.
3) Risico
   Ook is het onduidelijk of onderwijsinstellingen de tijd en financiële middelen kunnen vrijmaken zodat zij hun professionals kunnen laten opleiden.
   Ondervanging: scholen in Amsterdam zijn op het moment verplicht om racisme en discriminatie te behandelen. Dit gegeven zal dan ook vaker meegenomen worden in de bewustwording strategieën richting de instellingen, waardoor deze instellingen de urgentie zullen merken om tijd en financiële ruimte vrij te stellen. Ook zal de alliantie inzetten op het delen van succesverhalen en het creëren van een laagdrempelige toegang tot de relaties die ontstaan via meet-ups, nieuwsbrieflezers en evenementen.
4) Risico
   Doordat de gemeente de subsidieverstrekker is en dus ook de opdrachtgever, is het risico aanwezig dat er spanning kan ontstaan tussen gemeente en de alliantie van maatschappelijke organisaties. In sommige gevallen is de gemeente de 'dader' in maatschappelijke problematiek en vormt de coalitie de 'aanklager'.
   Ondervanging
   Duidelijke afspraken over de relatie tussen gemeente en alliantie moeten gemaakt, gedocumenteerd en geëvalueerd worden, ook over situaties die (nog) niet aan de orde zijn. Dit zit al in de aard van de subsidieregeling, maar het creëren van professionele 'in persoon' relaties buiten het geschrevene, kan bijdrage aan sterke banden waarin noodzakelijke open en eerlijke communicatie mogelijk is.
5) Risico
   Een uitslag bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 die resulteert in het wegvallen van de bestuurlijke prioriteit is een risico.
   Ondervanging
   Omdat de gemeente een politieke organisatie is met een eigen agenda, zal DOE gedurende het eerste jaar werken aan een strategie om op de lange termijn minder afhankelijk te worden van de gemeente. Dankzij de ervaring van de organisaties IZI Solutions, Fawaka en Nederland Wordt Beter bestaat het vertrouwen dat dit realistisch is.

Literatuurlijst

Willem R Boterman, ‘The role of geography in school segregation in the free parental choice context of Dutch cities’, in *Urban Studies*, Vol 56, Issue 15, 2019.

Hanneke Felten, René Broekroelofs & Jasper van de Kamp, *Opgroeien zonder vooroordelen. Wat werkt in het verminderen van vooroordelen en discriminatie onder kinderen op de basisschool* (KIS Onderzoek, oktober 2020).

Jan Nederveen Pieterse, *White on Black. Images of Africa and Blacks in Western Popular Culture* (New Haven, 1992).

Inti Soeterik, Fadie Hanna en Tuga Öztemir, *Expliciete scholing rondom racisme* (2019).

Gloria Wekker, *White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race* (Durham, 2016).

Melissa Weiner, ‘(E)racing Slavery’, in *Du Bois Review*, September 2014.

Herman van de Werfhorst & Erna van Hest, *Gelijke kansen in de stad* (Amsterdam, 2019).